

ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
อุบลราชธานี อำนาจเจริญ*

DIGITAL INTELLIGENCE QUOTIENT OF SECONDARY SCHOOL
ADMINISTRATORS IN AMPHOE TRAKAN PHUETPHON UNDER
THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE UBON
RATCHATHANI AMNAT CHAROEN

ศุภกร ภูมิบาล¹, สุรางคณา มัณยานนท์² และ นิภา พงศ์วิรัตน์³

Supakorn Phumikan¹, Surangkana Manyanon² and Nipa Pongvirut³

¹⁻³มหาวิทยาลัยราชธานี

¹⁻³Ratchathani University, Thailand

Corresponding Author's Email: Poppy36762@gmail.com

วันที่รับบทความ : 7 พฤษภาคม 2026; วันที่แก้ไขบทความ 7 มิถุนายน 2569; วันที่ตอบรับบทความ : 9 มิถุนายน 2569

Received 7 May 2026; Revised 7 June 2026; Accepted 9 June 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัล 2. ศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 127 คน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน จำนวน 26 คน จำนวน 158 คน เครื่องมือที่

Citation:

*

ศุภกร ภูมิบาล, สุรางคณา มัณยานนท์ และ นิภา พงศ์วิรัตน์. (2569). ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 4(4), 1383-1401.

Supakorn Phumikan, Surangkana Manyanon and Nipa Pongvirut. (2026). Digital Intelligence Quotient Of
Secondary School Administrators In Amphoe Trakan Phuethphon Under The Secondary Education Service
Area Office Ubon Ratchathani Amnat Charoen.

Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(4), 1383-1401.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .50 - .86 และ .42 - .80 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 และ .97 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาความถี่

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัล ด้านสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี และ 2) ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ที่สำคัญ 3 ประการแรก ได้แก่ (1) ผู้บริหารควรบรรจวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ (2) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเน้นกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติที่ใช้สมาร์ทโฟน เป็นเพียงอุปกรณ์สนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดอาการสมาธิสั้นและพฤติกรรมติดหน้าจอ และ (3) ผู้บริหารควรจัดทำช่องทางกลับทางออนไลน์ เพื่อให้ผู้ที่พบเห็นการคุกคามออนไลน์ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถแจ้งเหตุได้โดยไม่ต้องระบุตัวตน

คำสำคัญ: ความฉลาดทางดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research aimed to study 1. the current state, desirable state, and necessary needs of digital intelligence among, and 2. To study recommendations for developing the digital. The sample group consisted of 158 individuals, including 4 school administrators, 127 teachers, and 26 educational support staff. The research instruments used were questionnaires, a 5-level rating scale had item discrimination values ranging from .50 - .86 and .42 - .80, and reliability coefficients of .98 and .97, respectively. The statistics used for basic data analysis include, mean, standard deviation, prioritization of necessary needs ($PNI_{modified}$), and content analysis for frequency.

The research findings were as follows: 1) The current state of digital intelligence of school administrators, as a whole was at a moderate level. The

desirable state of digital intelligence of school administrators as a whole was at a highest level. The aspect with the highest necessary need for digital intelligence among school administrators was critical analytical thinking, and 2) The recommendations for developing the digital intelligence the top three key recommendations are as follows: (1) Administrators should include an agenda item for sharing data screening techniques in teachers' PLC meetings, so that teachers from each subject group can collaboratively synthesize methods for selecting quality digital teaching materials, and (2) Administrators should encourage teachers to focus on group activities, experiments, or hands-on practices where smartphones are only supporting devices, not the primary medium throughout the entire class, to reduce symptoms of ADHD and screen addiction. (3) Administrators should create anonymous online channels for those who witness online harassment or need assistance to report incidents without revealing their identity.

Keywords: Digital Intelligence, School Administrator, Secondary School Administrators

บทนำ

ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) เป็นสมรรถนะทางปัญญา สังคม และอารมณ์ที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ โดยครอบคลุมทักษะสำคัญ ได้แก่ การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง การจัดสรรเวลาหน้าจอ การรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ การรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ การรักษาข้อมูลส่วนตัว การคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี การบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานทั้งไว้บนโลกออนไลน์ และ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน, 2563) ดังนั้น ทักษะความฉลาดทางดิจิทัล จึงควรที่จะถูกนำมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และความสามารถของครู บุคลากร และผู้เรียนให้มีทักษะการใช้สื่อ และการเข้าสังคมในโลกออนไลน์ เพื่อให้เท่าทันต่อภัยคุกคามและปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตออนไลน์ได้อย่างปลอดภัยท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนา DQ จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพื่อเสริมสร้างให้ครูและผู้เรียนมีทักษะการใช้สื่อและการเข้าสังคมออนไลน์อย่างรับผิดชอบในยุคไร้พรมแดน

การบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญในการบริหารจัดการและสนับสนุนให้โรงเรียนพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพตามบริบทของแต่ละโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องดึงศักยภาพตนเอง สามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาส และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนเป็นสำคัญ จากการศึกษาพบปัญหาอุปสรรคหลายประการ เช่น วิภาภรณ์ ห่วงเกษม (2560) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ประสบปัญหาในเรื่องของการย้ายของข้าราชการครูอยู่เสมอ ทำให้เกิดการขาดแคลนข้าราชการครู ครูไม่ครบชั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ไม่มีความต่อเนื่อง นักเรียนได้รับความรู้ไม่เต็มที่ ทำให้ครูเกิดความรู้สึกล้มใจ ขาดความตั้งใจในการทำงานและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน หลีกเลียงความรับผิดชอบ ส่วน สันติกร รักสองหมื่น (2561) ได้กล่าวไว้ว่า โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา พบปัญหา ได้แก่ ครูต่ำกว่าเกณฑ์ ครูไม่ครบกลุ่มสาระการเรียนรู้ ขาดบุคลากรสายสนับสนุนการสอน การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะกระบวนการเรียนการสอน และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษามีน้อย มีปัญหาด้านการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และผลคะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ควรได้รับการพัฒนาให้สูงขึ้น จะเห็นได้ว่า สาเหตุดังกล่าว อาจส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาล้มเหลวได้

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ (2567) โดยเฉพาะโรงเรียนในอำเภอตระการพืชผล เผชิญปัญหาสำคัญด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะนวัตกรรมของผู้เรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ร่วมกับข้อจำกัดด้านงบประมาณและระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่ไม่เสถียร ครูและบุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อนวัตกรรมสมัยใหม่ และมีการบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศที่ไม่เป็นระบบ ขณะที่ผู้เรียนประสบปัญหาการใช้สื่อดิจิทัลอย่างไม่เหมาะสม และขาดความรู้เท่าทันภัยคุกคามไซเบอร์ สภาพการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ผู้บริหารต้องปรับบทบาทสู่ผู้นำยุคใหม่เพื่อยกระดับสมรรถนะวิชาชีพครู และส่งเสริมความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ให้แก่บุคลากร และผู้เรียน อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอตระการพืชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

อุปราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาให้สามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างถูกต้องเหมาะสม และปลอดภัย และผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยที่ได้จากข้อเสนอแนะไปปรับใช้กับตนเองเพื่อให้เป็นต้นแบบที่ดีในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานอินเทอร์เน็ต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุปราชธานี อำนาจเจริญ
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุปราชธานี อำนาจเจริญ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัล

ความฉลาดทางดิจิทัล เป็นผลรวมของความสามารถทางสังคมอารมณ์และองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อชีวิตยุคดิจิทัล มีความรู้ความสามารถทักษะและความสามารถในการปรับตัวอารมณ์และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคล เพื่อรับมือกับความท้าทาย และความต้องการของยุคดิจิทัล ซึ่งมีองค์ประกอบ ได้แก่ ทัศนคติทางดิจิทัล การใช้งานดิจิทัล ความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล การรักษาความปลอดภัยบนโลกดิจิทัล ความฉลาดทางอารมณ์บนโลกดิจิทัล การรู้ดิจิทัล การสื่อสารบนโลกดิจิทัล และสิทธิทางดิจิทัล (DQ Institute, 2017)

มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ความฉลาดทางดิจิทัล เป็นความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้คนคนหนึ่งสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และค่านิยม ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ทักษะการใช้สื่อและการเข้าสังคมในโลกออนไลน์ ได้แบ่งทักษะความฉลาดทางดิจิทัล หรือทักษะการเป็นพลเมืองดิจิทัล ดังรายละเอียดต่อไปนี้ 1. ทักษะในการรักษาอัต

ลักษณะที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) ความสามารถในการสร้างและบริหารจัดการอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ไว้ได้อย่างดีทั้งในโลกออนไลน์และโลกความจริง 2. ทักษะในการจัดการสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) ความสามารถในการบริหารเวลาในการใช้อุปกรณ์ยุคดิจิทัล รวมไปถึงการควบคุมเพื่อให้เกิดสมดุลระหว่าง โลกออนไลน์ และโลกภายนอก 3. ทักษะในการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ (Cyberbullying Management) ความสามารถในการรับรู้ และรับมือการคุกคาม ช่มชู้บนโลกออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด 4. ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกออนไลน์ (Cybersecurity Management) ความสามารถในการป้องกันข้อมูลด้วยการสร้างระบบความปลอดภัยที่เข้มแข็ง และป้องกันการโจรกรรมข้อมูลหรือการโจมตีทางออนไลน์ได้ 5. ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) มีดุลพินิจในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนตัว โดยเฉพาะการแชร์ข้อมูลออนไลน์ เพื่อป้องกันความเป็นส่วนตัวทั้งของตนเองและผู้อื่น 6. ทักษะในการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจรรย์ญาณที่ดี (Critical Thinking) ความสามารถในการวิเคราะห์แยกแยะระหว่างข้อมูลที่ถูกต้อง และข้อมูลที่ผิด ข้อมูลที่มีเนื้อหาดีและข้อมูลที่เข้าข่ายอันตราย ข้อมูลติดต่อทางออนไลน์ที่น่าตั้งข้อสงสัยและน่าเชื่อถือได้ 7. ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูล ที่ผู้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) ความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติของการใช้ชีวิตในโลกดิจิทัล ว่าจะหลงเหลือร่องรอยข้อมูลทิ้งไว้เสมอ รวมไปถึงเข้าใจผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้น เพื่อการดูแลสิ่งเหล่านี้อย่างมีความรับผิดชอบ และ 8. ทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) ความสามารถในการเห็นอกเห็นใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นบนโลกออนไลน์ ทั้งนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2566) ได้เสนอว่า ความฉลาดทางดิจิทัล เป็นประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาพลเมืองให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพราะสังคมดิจิทัลอาจก่อให้เกิดทั้งคุณและโทษในการดำเนินชีวิต ดังนั้นในหลายประเทศรวมถึงประเทศไทย จึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลผ่านกลไกความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ โดยร่วมกับภาคีเครือข่ายในการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพลเมืองของประเทศให้เป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ ดังนั้น ความฉลาดทางดิจิทัล จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในยุคปัจจุบัน ด้วยพลเมืองยุคใหม่มีความจำเป็นต้องรู้เท่าทันสื่อสารสนเทศ และมีทักษะความฉลาดทางดิจิทัล ใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รู้วิธีป้องกันตนเองจากภัยคุกคามต่าง ๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างชาญฉลาด เพื่อที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมออนไลน์และในชีวิตจริงได้อย่างปลอดภัย และเหมาะสม โดยไม่ทำตัวเองและผู้อื่นให้เดือดร้อน ดังนั้น การพัฒนาบุคคลไปสู่การเป็นผู้รู้ดิจิทัล จึงเป็นภารกิจสำคัญของผู้บริหารองค์กร ต้องร่วมปลูกฝังการรู้ดิจิทัลแก่ผู้ปฏิบัติงาน

จากแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลข้างต้น สรุปได้ว่า หลักของความฉลาดทางดิจิทัล ควรประกอบด้วย การใช้ เช่น ใช้โปรแกรมประมวลผลคำ ใช้โปรแกรมตารางคำนวณใช้โปรแกรมนำเสนอ ใช้ดิจิทัลเพื่อการทำงานร่วมกัน ประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการทำงาน เป็นต้น การเข้าใจ เช่น การเข้าถึง ค้นหา คัดกรองวิเคราะห์ สังเคราะห์ จัดการ ประยุกต์ใช้ สื่อสาร สร้างแบ่งปัน และติดตามข้อมูล สารสนเทศและสารได้อย่างเหมาะสม ความปลอดภัยยุคดิจิทัล ความเข้าใจสื่อดิจิทัล มีความรับผิดชอบ มีมารยาท เคารพสิทธิและกฎหมายด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่เหมาะสมและหลากหลาย เป็นต้น และการสร้างสรรค์ เช่น การตัดสินใจใช้เครื่องมือดิจิทัลที่เหมาะสมได้อย่างชาญฉลาดตามวัตถุประสงค์ การสื่อสารทางดิจิทัลโดยคำนึงถึงจริยธรรม การปฏิบัติทางสังคม ในการวิจัยครั้งนี้ใช้กรอบตามแนวคิดความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารของ มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (2563) ประกอบด้วย 1. ด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง 2. ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ 3. ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ 4. ด้านการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ 5. ด้านการรักษาข้อมูลส่วนตัว 6. ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี 7. ด้านการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานทั้งไวบนโลกออนไลน์ และ 8. ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ซึ่งนำมาเป็นตัวแปรในการศึกษาการพัฒนาต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดำเนินการในปีการศึกษา 2568 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีจำนวน 4 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 8 คน ครูผู้สอน จำนวน 216 คน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน จำนวน 44 คน รวมมีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 268 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีจำนวน 4 โรงเรียน กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 158 คน โดยใช้วิธีการสุ่ม

กลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามโรงเรียน จำแนกผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครูผู้สอน จำนวน 127 คน และบุคลากรทางการศึกษาสายสนับสนุนการสอน จำนวน 26 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางดิจิทัล ของ มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (2563) โดยประยุกต์คำถามเพื่อให้สอดคล้องกับความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย รวมข้อคำถาม จำนวน 60 ข้อ นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่า IOC 1.00 ทุกข้อ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหาร มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .50 - .86 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 และแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหาร มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ อยู่ระหว่าง .42 - .80 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ในปีการศึกษา 2568 โดยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากมหาวิทยาลัยราชธานี นำหนังสือดังกล่าว พร้อมแบบสอบถาม เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียน ด้วยตนเอง และรับกลับคืนด้วยตนเอง ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา จำนวน 158 ฉบับ มีความสมบูรณ์ ทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ทำการบันทึกคะแนน แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Modified Priority Needs Index: PNI_{modified}) และวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และหาค่าความถี่

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และลำดับ ความต้องการจำเป็นของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ โดยรวมและรายด้าน

ความฉลาดทางดิจิทัล ของผู้บริหาร	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			$PNI_{modified}$	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการรักษาอัตลักษณ์ ที่ดีของตนเอง	3.48	.23	ปานกลาง	4.57	.26	มากที่สุด	.313	7
2. ด้านการจัดสรรเวลา หน้าจอ	3.26	.29	ปานกลาง	4.69	.20	มากที่สุด	.439	2
3. ด้านการรักษาความ ปลอดภัยในโลก ออนไลน์	3.59	.22	มาก	4.56	.29	มากที่สุด	.270	8
4. ด้านการรับมือกับการ คุกคามทางโลก ออนไลน์	3.38	.29	ปานกลาง	4.59	.22	มากที่สุด	.358	5
5. ด้านการรักษาข้อมูล ส่วนตัว	3.36	.29	ปานกลาง	4.62	.20	มากที่สุด	.375	4
6. ด้านการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ที่มี วิจารณญาณที่ดี	3.20	.35	ปานกลาง	4.73	.22	มากที่สุด	.478	1
7. ด้านการบริหารจัดการ ข้อมูลที่ใช้งานทั้ง ไว้บนโลกออนไลน์	3.50	.34	ปานกลาง	4.57	.29	มากที่สุด	.306	6
8. ด้านการใช้เทคโนโลยี อย่างมีจริยธรรม	3.31	.29	ปานกลาง	4.66	.27	มากที่สุด	.408	3
รวม	3.39	.12	ปานกลาง	4.62	.10	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39$, S.D. = .12) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ การรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = .22) รองลงมา คือ การบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้งานทั้งไว้บนโลกออนไลน์ ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = .34) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การคิดวิเคราะห์หามีวิจารณ์ญาณที่ดี ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = .35) ส่วน สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = .10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การคิดวิเคราะห์หามีวิจารณ์ญาณที่ดี ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = .22) รองลงมา คือ การจัดสรรเวลาหน้าจอ ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = .20) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = .29) และความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้าน เรียงลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุดไปหาต่ำสุด ดังนี้ ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์หามีวิจารณ์ญาณที่ดี ($PNI_{modified} = .478$) รองลงมา คือ ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ ($PNI_{modified} = .439$) และด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ($PNI_{modified} = .270$)

2. ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอดงระการพิชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอดงระการพิชผล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน	ความถี่
ด้านการคิดวิเคราะห์หามีวิจารณ์ญาณที่ดี	
ผู้บริหารควรบรรจวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ	72

ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ

ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเน้นกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติที่ใช้
สมาร์ตโฟนเป็นเพียงอุปกรณ์สนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดอาการ
สมาธิสั้นและพฤติกรรมติดหน้าจอ 64

การใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม

ผู้บริหารควรจัดทำช่องทางรับทางออนไลน์ (เช่น Google Form หรือ Chatbot) 59
เพื่อให้ผู้ที่พบเห็นการคุกคามออนไลน์ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถแจ้ง
เหตุได้โดยไม่ต้องระบุตัวตน

การรักษาข้อมูลส่วนตัว

ผู้บริหารควรส่งเสริมแนวทางการแยกบัญชีผู้ใช้งาน หรือพื้นที่การทำงานออกจาก 54
เรื่องส่วนตัว เพื่อป้องกันข้อมูลส่วนตัวหลุดไหลเข้าสู่ระบบเครือข่ายสาธารณะของ
สถานศึกษา

การรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์

ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูแนะแนวสอดแทรกทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และการ 52
ฟื้นฟูจิตใจหลังถูกกลั่นแกล้งออนไลน์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันดิจิทัลให้นักเรียนใน
ระยะยาว

การบริหารจัดการข้อมูลของผู้ใช้งานทั้งไว้บนโลกออนไลน์

ผู้บริหารควรส่งเสริมกิจกรรมให้ครูและนักเรียนใช้สื่อโซเชียลของตนเองนำเสนอ 49
เรื่องราวดี ๆ ของชุมชน หรือแก้ปัญหาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อฝึกการใช้สิทธิ
เสรีภาพออนไลน์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

การรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง

ผู้บริหารส่งเสริมความรู้เรื่องตัวตนเสมือนที่ถูกต้อง โดยรณรงค์ให้ใช้รูปภาพที่สะท้อน 47
ตัวตนจริงและไม่แอบอ้างนำรูปผู้อื่นมาใช้เป็นรูปโปรไฟล์ ซึ่งเสี่ยงต่อการผิดกฎหมาย
และศีลธรรม

การรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์

ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลบนคลาวด์ที่ปลอดภัยและเป็น 44
สากล (เช่น Google Workspace for Education) โดยเน้นการจัดหมวดหมู่เอกสาร
ภาพถ่าย และวิดีโอ แยกตามระดับความสำคัญของข้อมูล

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนเรียงตามลำดับค่าความถี่จากมากไปน้อย ดังต่อไปนี้ 1. ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ผู้บริหารควรบรรจวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ (ความถี่ = 72) 2. ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเน้นกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติที่ใช้สมาร์ทโฟนเป็นเพียงอุปกรณ์สนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดอาการสมาธิสั้นและพฤติกรรมติดหน้าจอ (ความถี่ = 64) 3. ด้านการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม ผู้บริหารควรจัดทำช่องทางรับทางออนไลน์ (เช่น Google Form หรือ Chatbot) เพื่อให้ผู้ที่พบเห็นการคุกคามออนไลน์ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถแจ้งเหตุได้โดยไม่ต้องระบุตัวตน (ความถี่ = 59) 4. ด้านการรักษาข้อมูลส่วนตัว ผู้บริหารควรส่งเสริมแนวทางการแยกบัญชีผู้ใช้งานหรือพื้นที่การทำงานออกจากเรื่องส่วนตัว เพื่อป้องกันข้อมูลส่วนตัวหลุดไหลเข้าสู่ระบบเครือข่ายสาธารณะของสถานศึกษา (ความถี่ = 54) 5. ด้านการรับมือกับการคุกคามทางโลกออนไลน์ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูแนะแนวสอดแทรกทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และการฟื้นฟูจิตใจหลังถูกกลั่นแกล้งออนไลน์ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันดิจิทัลให้นักเรียนในระยะยาว (ความถี่ = 52) 6. ด้านการบริหารจัดการข้อมูลของผู้ใช้งานทั้งไว้นบนโลกออนไลน์ ผู้บริหารควรส่งเสริมกิจกรรมให้ครูและนักเรียนใช้สื่อโซเชียลของตนเองนำเสนอเรื่องราวดี ๆ ของชุมชน หรือแก้ปัญหาชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เพื่อฝึกการใช้สิทธิเสรีภาพออนไลน์ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม (ความถี่ = 49) 7. ด้านการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง ผู้บริหารส่งเสริมความรู้เรื่องตัวตนเสมือนที่ถูกต้อง โดยรณรงค์ให้ใช้รูปภาพที่สะท้อนตัวตนจริงและไม่แอบอ้างนำรูปผู้อื่นมาใช้เป็นรูปโปรไฟล์ ซึ่งเสี่ยงต่อการผิดกฎหมายและศีลธรรม (ความถี่ = 47) และ 8. ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลบนคลาวด์ที่ปลอดภัยและเป็นสากล (เช่น Google Workspace for Education) โดยเน้นการจัดหมวดหมู่เอกสาร ภาพถ่าย และวิดีโอ แยกตามระดับความสำคัญของข้อมูล (ความถี่ = 44) ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาอภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันของความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มที่กำลังปรับตัว

จากการบริหารแบบดั้งเดิมสู่ระบบดิจิทัล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความตระหนักถึงภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่ทวีความรุนแรงขึ้นในปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองและชุมชนว่าข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนจะถูกจัดเก็บและใช้งานอย่างรัดกุมภายใต้กรอบจริยธรรมและการรักษาความลับของทางราชการที่มีความสำคัญสูงสุดในยุคปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจรรย์ญาณที่ดี มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องมาจากกระบวนการรับข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัลมีความรวดเร็วและซับซ้อน ทำให้การกลั่นกรองข้อเท็จจริงหรือการแยกแยะข่าวลวง ทำได้ยากภายใต้ภาระงานบริหารที่เร่งด่วน ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ กำพลิง พันธุ์ดี และคณะ (2567) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาครูด้านความฉลาดทางดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา พบว่า ความฉลาดทางดิจิทัล โดยสภาพที่เป็นจริง ภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในบริบทปัจจุบัน ครูคาดหวังให้ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นตัวคัดกรองข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ท่ามกลางกระแส Fake News และนโยบายด่วนที่ซับซ้อน เพื่อรักษาทิศทางการทำงานที่เหมาะสมกับพื้นที่ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องเร่งพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และเท่าทันสื่อ เพื่อนำพาสถานศึกษาให้ก้าวข้ามความท้าทายในโลกยุค BANI World ที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมั่นคง ส่วนการรักษาความปลอดภัย ที่อยู่ในลำดับท้ายสุดของสภาพที่พึงประสงค์นั้น อาจเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามความคาดหวังให้ระบบเทคโนโลยี หรือผู้เชี่ยวชาญทำหน้าที่ดูแลโดยตรง เพื่อให้ตนสามารถทุ่มเทเวลาไปกับการบริหารจัดการเชิงรุกและการใช้ปัญญา เพื่อสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วสันต์ พินิจมนตรี และ วัลลภา อาริรัตน์ (2567) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหาร ด้านสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจรรย์ญาณที่ดี รองลงมา คือ ด้านการจัดสรรเวลาหน้าจอ และด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยในโลกออนไลน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรส่วนใหญ่ คาดหวังให้ผู้บริหารใช้ทักษะการวิเคราะห์ข้อมูลมาประกอบการบริหารงาน ไม่ใช่เพียงตัดสินใจตามกระแส หรือคำบอกเล่า การที่ด้านนี้มีความต้องการจำเป็นสูงสุด แสดง

ว่าในปัจจุบัน อาจยังมีการใช้ความรู้สึก หรือประสบการณ์เดิมนำหน้ากระบวนการวิเคราะห์เชิงเหตุผลในโลกดิจิทัลอยู่ ดังนั้น ผู้บริหาร จำเป็นต้องได้รับการปลูกฝังและฝึกฝนเน้นไปที่ทักษะเชิงเทคนิคและการป้องกันภัยเป็นหลัก จนเกิดความเชี่ยวชาญ การที่ด้านการจัดสรรเวลา หน้าจอและด้านจริยธรรม มีความต้องการจำเป็นสูงรองลงมา สะท้อนถึงความต้องการยกระดับจากพลเมืองดิจิทัลระดับพื้นฐานไปสู่การเป็นผู้นำดิจิทัลที่สามารถบริหารจัดการสมดุลชีวิตและสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส มีคุณธรรม ในขณะที่ด้านการรักษาความปลอดภัย มีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ไม่ได้หมายความว่าไม่สำคัญ แต่อาจเป็นเพราะผู้บริหารมีการปฏิบัติในด้านนี้อยู่มากแล้วในปัจจุบัน จึงทำให้ความจำเป็นในการพัฒนาเพิ่มเติมมีน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กำเพ็ญ พันธ์ดี และคณะ (2567) ที่ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาครูด้านความฉลาดทางดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา พบว่า ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณ์ญาณที่ดี มีความต้องการจำเป็น ด้วยเป็นด้านที่สำคัญในการพัฒนาครูด้านความฉลาดทางดิจิทัล เนื่องจากจะต้องมีทักษะในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแก้ปัญหาเพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมายของมูลส่วนตัวในโลกออนไลน์

4. ข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล ที่สำคัญ 3 ประการแรก ได้แก่ (1) ผู้บริหารควรบรรจุวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ (2) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูเน้นกิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติที่ใช้สมาร์ตโฟนเป็นเพียงอุปกรณ์สนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดอาการสมาธิสั้นและพฤติกรรมติดหน้าจอ และ (3) ผู้บริหารควรจัดทำช่องทางลับทางออนไลน์ เพื่อให้ผู้ที่พบเห็นการคุกคามออนไลน์ หรือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือสามารถแจ้งเหตุได้โดยไม่ต้องระบุตัวตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เจริญ ราคาแก้ว (2563) ได้วิจัยเรื่อง ความฉลาดรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ พบว่า หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านความฉลาดทางดิจิทัลในระดับเครือข่ายและเขตพื้นที่ ขณะที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับโครงสร้างการบริหารให้ชัดเจน โดยมอบหมายงานตามความเชี่ยวชาญและศึกษาแนวปฏิบัติเชิงดิจิทัลอย่างถ่องแท้ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการควรบูรณาการระบบเทคโนโลยีดิจิทัลให้ครอบคลุมทุกหน่วยงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาในภาพรวมอย่างทั่วถึงและเป็นระบบ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชนัญสุรา อรณพ ณ อยุธยา (2560) ที่ได้วิจัยเรื่อง การ

รู้เท่าทันการสื่อสารกับการขับเคลื่อนวาระปฏิรูปสังคมไทยในยุคดิจิทัล พบว่า พฤติกรรมการใช้สื่อดิจิทัลที่มากเกินความจำเป็นส่งผลกระทบต่อทั้งสุขภาพกาย จิตวิทยา และความสัมพันธ์ในครอบครัว วาระการปฏิรูปที่สำคัญจึงต้องมุ่งเน้นการส่งเสริมการรู้เท่าทันการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยอาศัยความร่วมมือแบบประสานพลังจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ พร้อมขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมประชาธิปไตยในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งฤดี ศิริ และคณะ (2565) ที่ได้วิจัยเรื่อง สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า แนวทางพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัล โดยเน้นความสำคัญของการรักษาข้อมูลส่วนตัวและความปลอดภัยในระดับบุคคลไปจนถึงองค์กร ครูและบุคลากรควรมีสติในการใช้งานอินเทอร์เน็ต หลีกเลี่ยงการเปิดเผยข้อมูลระบุตัวตน เช่น เลขบัตรประชาชน หรือบัญชีธนาคารโดยไม่จำเป็น พร้อมทั้งสร้างความตระหนักรู้ให้แก่คนรอบข้าง เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการสื่อสารออนไลน์ที่ปลอดภัยและรับผิดชอบต่อส่วนรวม

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการบริหารเชิงรุกเพื่อสร้างพลเมืองดิจิทัลเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเปลี่ยนจากการควบคุมมาเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันและโอกาส โดยองค์ความรู้ใหม่นี้ คือ โมเดล D-LEAD ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลผ่านการบริหารสถานศึกษาเชิงรุก โดยมุ่งเน้นการบูรณาการ DQ เข้าสู่วิถีปฏิบัติของโรงเรียน ผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และการเรียนรู้แบบลงมือทำ เพื่อยกระดับผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ มีสุขภาวะ และมีจริยธรรมในระดับสากล สรุปลงองค์ความรู้ใหม่ โมเดล D-LEAD ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดล D-LEAD 5 เสาหลักสู่การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยโมเดล D-LEAD: 5 เสาหลักสู่การพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัล (DQ) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โมเดลนี้เปลี่ยนมุมมองจากการเน้นการควบคุม มาเป็นการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและสร้างโอกาสเชิงบวก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. D - Discernment & Data (การคิดวิเคราะห์และการจัดการข้อมูล) เป็นการคิดวิเคราะห์สื่อ ผู้บริหารบรรจุภาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองและประเมินคุณภาพสื่อดิจิทัลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูนำไปถ่ายทอดสู่ผู้เรียน และการบริหารจัดการข้อมูล ส่งเสริมการใช้ระบบจัดเก็บข้อมูลบนคลาวด์ที่ปลอดภัยและเป็นสากล (เช่น Google Workspace for Education) โดยเน้นการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามความสำคัญ

2. L - Lifestyle Balance (สมดุลแห่งวิถีชีวิต) เป็นการ จัดสรรเวลาหน้าจอ ส่งเสริมให้ครูออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning เช่น กิจกรรมกลุ่ม การทดลอง หรือการลงมือปฏิบัติ ที่ใช้สมาร์ทโฟนเป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุน ไม่ใช่สื่อหลักตลอดทั้งคาบ เพื่อลดพฤติกรรมติดหน้าจอ

3. E - Ethics & Identity (จริยธรรมและอัตลักษณ์) เป็นตัวตนเสมือนที่ถูกต้อง รมรณรงค์การใช้รูปภาพโปรไฟล์ที่สะท้อนตัวตนจริง ไม่แอบอ้างผู้อื่น เพื่อป้องกันปัญหาด้านกฎหมายและ

จริยธรรม และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม จัดทำช่องทางลัดทางออนไลน์ (เช่น Google Form หรือ Chatbot) สำหรับแจ้งเหตุการณ์คุกคามหรือขอความช่วยเหลือโดยไม่ต้องระบุตัวตน

4. A - Accountability & Privacy (ความรับผิดชอบและความเป็นส่วนตัว) เป็นการแยกแยะข้อมูล ส่งเสริมแนวทางการแยกบัญชีผู้ใช้งานหรือพื้นที่ทำงานดิจิทัลออกจากเรื่องส่วนตัว เพื่อป้องกันข้อมูลส่วนตัวรั่วไหลเข้าสู่ระบบเครือข่ายสาธารณะของโรงเรียน

5. D - Defense & Resilience (การป้องกันและยืดหยุ่น) เป็นภูมิคุ้มกันดิจิทัล ส่งเสริมให้ครูแนะแนวบูรณาการทักษะการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์และการฟื้นฟูจิตใจหลังถูกกลั่นแกล้งออนไลน์ เพื่อสร้างวัคซีนทางใจให้ผู้เรียนในระยะยาว

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันของความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์ความฉลาดทางดิจิทัล โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็นของความฉลาดทางดิจิทัล ด้านสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี และข้อเสนอแนะการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลที่สำคัญ คือ ผู้บริหารควรบรรจุวาระการแบ่งปันเทคนิคการคัดกรองข้อมูลในการประชุม PLC ของครู เพื่อให้ครูแต่ละกลุ่มสาระร่วมกันสังเคราะห์วิธีคัดเลือกสื่อการสอนดิจิทัลที่มีคุณภาพ สะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรยังขาดทักษะที่จำเป็นต่อการเผชิญความท้าทายในโลกสมัยใหม่ โดยเฉพาะด้านการคิดวิเคราะห์มีวิจารณญาณที่ดี ซึ่งเป็นความต้องการจำเป็นลำดับสูงสุด จึงเป็นประเด็นเร่งด่วนที่ผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งพัฒนา เพื่อปิดช่องว่างทักษะและยกระดับขีดความสามารถในการคัดกรองข้อมูลและการตัดสินใจบนโลกออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำคลังสื่อออนไลน์ และร่วมสังเกตการณ์ในวง PLC เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และยกย่องกลุ่มสาระที่มีกระบวนการคัดกรองที่เข้มข้น และผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยการแชร์เทคนิคการคัดกรองข้อมูลที่ตนเองพบเจอในระดับบริหารให้ครูฟังในที่ประชุม เพื่อเป็นต้นแบบด้านการมีวิจารณญาณ โดยดำเนินการให้เป็นรูปธรรม เช่น จัดทำกิจกรรม/โครงการอาสาสมัครพิทักษ์และคัดสรรสื่อดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการเปลี่ยนจากผู้รับสารเป็นผู้กลั่นกรอง โดยใช้กระบวนการ PLC เป็นฐาน และ 1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการนิเทศการสอนอย่างสม่ำเสมอโดยใช้

เครื่องมือการสังเกตที่เน้นดูสัดส่วนเวลาการใช้หน้าจอของนักเรียนในห้องเรียน และควรสนับสนุนทรัพยากรและพื้นที่สำหรับกิจกรรมนันทนาการที่สร้างสรรค์ เพื่อดึงความสนใจของนักเรียนออกจากโลกออนไลน์ในช่วงเวลาว่าง เพื่อให้เกิดการนำไปปฏิบัติจริงอย่างเป็นรูปธรรม และ 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยี AI ในการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อนำผลการศึกษามากำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู และ 2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการนิเทศเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ เพื่อสร้างโมเดลการนิเทศที่ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูได้อย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กำเพ็ญ พันธ์ดี และคณะ. (2567). กลยุทธ์การพัฒนาครูด้านความฉลาดทางดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 6(1), 190-204.
- เจริญ ราคาแก้ว. (2563). ความฉลาดรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชัยภูมิ. ใน *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชนัญสร อรณพ ณ อยู่ธยา. (2560). การรู้เท่าทันการสื่อสารกับการขับเคลื่อนวาระปฏิรูปสังคมไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(97), 21-33.
- มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน. (2563). *ความฉลาดทางดิจิทัล (DQ Digital Intelligence)*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: วอลค์ ออน คลาวด์.
- รุ่งฤดี ศิริ และคณะ. (2565). สภาพความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลสำหรับ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(3), 1-16.

- วสันต์ พินิจมนตรี และวัลลภา อารีรัตน์. (2567). แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.)*, 6(4), 190–205.
- วิภาภรณ์ ห่วงเกษม. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- สันติกร รักสองหมื่น. (2561). *การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โดยการใช้ยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ โรงเรียนตระพังพิทยาคม. กระทรวงศึกษาธิการ. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤษภาคม 2568 จาก http://research.otepec.go.th/files/ฉบับสมบูรณ์_f42qweof.pdf*
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ. (2567). *รายงานผลการดำเนินงานปีงบประมาณ 2567. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). *แนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาทักษะความฉลาดทางดิจิทัลของผู้เรียนทุกช่วงวัย: กรณีศึกษาของต่างประเทศและประเทศไทย (ฉบับเข้าใจง่าย). สมุทรปราการ: เอส.บี.เค. การพิมพ์*.
- DQ Institute. (2017). *Digital intelligence (DQ): A conceptual framework & methodology for teaching and measuring digital citizenship*. Retrieved June 2, 2025, from <https://www.dqinstitute.org/what-is-dq>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.